

Ako sme cestovali;

2

Soňa Beerová

Soňa Beerová 2018

Fotografie a technická spolupráca MUDr Ladislav Beer

Jazyková úprava Mgr.Ľubica Kollárová

Môjmu manželovi

Obsah:

1/Treking v Himalájach1996.....	str....5
2/Čína-Tibet 1997.....	str...90
3/Mexiko 1998.....	str.169
4/Národné parky na západe Severnej Ameriky 1999..	str.243
5/Austrália 2001.....	str.305
6/Nový Zeéland 2001.....	str.385
7/ Japonsko 2002.....	str.435

Treking v Himalájach, 1996.

Vždy sme radi chodievali do hôr. V septembri na týždeň do Vysokých Tatier, občas do Roháčov a v marci zasa na jarnú lyžovačku na Chopok. Boli to krásne dni strávené so synom alebo s priateľmi vonku v našej nádhernej prírode. Za dvadsať rokov sme v Tatrách a Roháčoch prechodili temer všetky turistické chodníky, preliezli horské sedlá a vyškriabali sa na štíty, ktoré sú prístupné nielen horolezcom. Temer každoročnú návštevu Téryho alebo Zbojníckej chaty sme považovali za akýsi náš tatranský rituál. Hoci sme veľakrát navštívili tie isté miesta, vždy som tam objavila niečo nové, niečo iné ako minule. Vždy bolo čo obdivovať, fotografovať a čím sa nadchýnať. Do našich hôr sme skrátka chodili „dobíjať batérie“.

Viac rokov sme odoberali časopis 100 +1 zahraničná zaujímavosť. Bývali tam dobré články o prírode, ľuďoch, kultúre, umení, staviteľstve v rozličných cudzích zemiach. Často sme si ich čítali a prezerali fotky z exotických kútov našej planéty a snívali, že niekedy možno aj my niektoré navštívime. November 1989 tieto predstavy o niečo priblížil k realite. Môj a manželov dlhoročný profesionálny život lekárov stále bojujúcich s nedostatkom voľného času sa pomaličky blížil k záveru. Dúfali sme, že po odchode do dôchodku budeme môcť niektoré cestovateľské sny aj naplniť.

Niekedy na jeseň v r.1995 manžel našiel v spomínanom časopise vložený malý letáčik, v ktorom neznáma bratislavská cestovná kancelária propagovala zájazd do Nepálu s trekingom v Himalájach. Veľa sme predtým o Himalájach čítali, najmä v knihách napísaných slávnymi horolezcami, medzi ktorými nechýbali ani naši československí športovci. Oboch nás to zaujalo. Možno týždeň, možno dva sme sa k tomu vracali. Na letáčiku nebolo nič bližšie, iba adresa. Rozhodli sme sa, že kanceláriu navštívime a dozvieme sa podrobnosti. Na uvedenej adrese nás vo svojom byte prijal príjemný športovo vyzerajúci muž, o niekoľko rokov starší od nás, ako vysvitlo, majiteľ cestovnej kancelárie, povoláním geológ a majster športu v horolezectve. Po dvoch hodinách zaujímavého rozhovoru sme odchádzali s tým, že zájazd plánuje uskutočniť na jeseň nasledujú-

ceho roku ako aj s uistením, že pri našich skúsenostiach s vysokohorskou turistikou takúto cestu určite zvládneme.

Ako šli týždne, striedavo sme boli raz úplne presvedčení, že pôjdeme, raz zasa prišli pochybnosti, či by sme to zvládli. Mali sme už obaja šesťdesiat rokov. Nakoniec Lacko ukončil nerozhodnosť tým, že nás prihlásil a cestu uskutočníme ako darček k nášmu okrúhlemu jubileu. Dala som sa presvedčiť, a tak sa stalo, že sme na začiatku októbra 1996 vystrojení na ďalekú cestu spolu s ďalšími trinástimi účastníkmi expedície smerovali na letisko do Budapešti. Cieľom bolo uskutočniť trek - peší pochod - v časti Nepálu pod Everestom s pokusom vyliezť na vyhliadkový štít Kalapatar. Celkový čas expedície bol rozvrhnutý na 30 dní, z čoho 21 dní pripadalo na trek v dĺžke asi 245 km ostatné dni na návštevu Dillí a Agry, na lety a nutnú vlakovú a autobusovú dopravu v Indii a Nepále.

Okrem Ivana, majiteľa cestovky a súčasne nášho sprievodcu, nepoznáme nikoho zo skupiny. V Budapešti presadáme na lietadlo do Bukurešti. Ďalší odlet do Indie mešká tri hodiny, tak máme dost času na predbežné vzájomné zoznámenie. Skupinu tvoria Ivan a jeho spoločníčka, dvaja mladí architekti pracujúci v Nemecku, traja učitelia pôsobiaci na rôznych školách, kameraman televízie s priateľkou, dvaja úradníci, dvaja podnikatelia a my. Vek od dvadsaťpäť do šesťdesiatštyri rokov. Všetci milujú hory a dobrodružné cesty. Sedemhodinový let z Bukurešti do Dillí väčšinou prespíme alebo sa rozprávame o nastávajúcej ceste a vlastných očakávaniach. Pristávame na letisku Indiry Ghandiovej. Víta nás indický sprievodca oblečený v dlhej snehobielej košeli a z tmavej tváre pod čiernymi fúzami mu svietia biele zuby. Jeho asistentka v červenom sári nás na privítanie ozdobí vencami zo žltých kvetov. Zopár chlapcov postávajúcich okolo naloží naše ťažké batohy do autobusu (nutný bakšiš zaplatí sprievodca) a vezieme sa do mesta. Prvé dojmy nie sú práve príjemné. Čím sme bližšie k samotnému mestu, tým sú cesty upchatejšie, všade je prach, vietor roznáša papiere, staré potrhané igelitky, kusy kartónov, chumáče slamy. Okolo ciest stoja zhluky príbytkov postíľkaných z rôzneho materiálu, na strechách a latkových plotoch sa suší oblečenie, okolo behajú bosé a holé deti, psy a kravy. Niekoľkokrát musí autobus zastať a počkať, kým sa

z cesty zdvihne krava. Sprievodca nás upozorní, že krava je v Indii posvätné zviera a nikto jej nesmie ublížiť. Doma som o tom čítala, veľmi som tomu neverila, ale prvé kilometre po tejto zemi ma o tom presvedčili.

Posvätná krava

Po niekoľkých kilometroch cesty predmestím vchádzame do štvrte Maine Bazar. Do úzkych uličiek sa autobus ledva zmestí. Z otvorených okien pozorujeme neopísateľný chaos. Množstvo ľudí, bicyklových rikš, tuk-tukov (krytých motokár), občas nejaké auto, davom sa prediera slon s nákladom na chrbte. Rôzne typy ľudí, pestré šaty žien, malé obchodíky a stánky s jedlom na chodníku , na ceste, všade. Krik, pískanie, cenganie, trúbenie, k tomu pražiacce slnko a 30°C v tieni. Vo vzduchu sa miešajú vône pripravovaných jedál so smradom z výfukových plynov. Ani neviem, ako sme sa v tej tlačnici z autobusu dostali do hotela a už vôbec nie, ako sa tam dostala naša batožina, ale napodiv bola tam.

V uliciach starého Dillí

Dopravné prostriedky

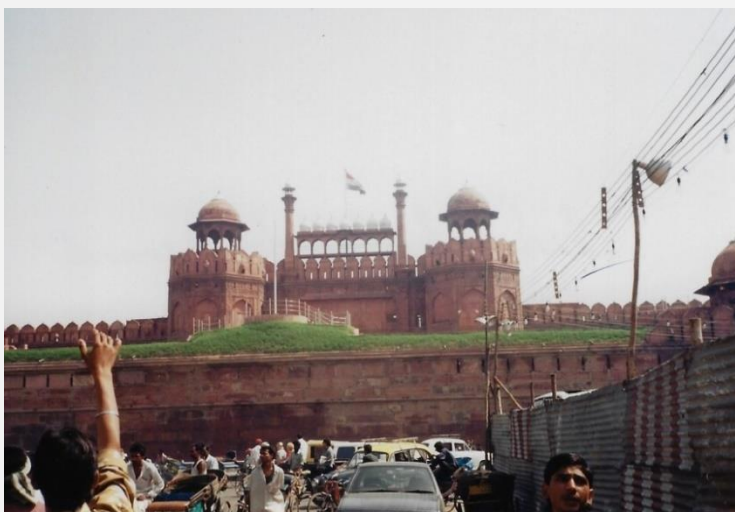
Náš hotelík, vlastne ubytovňa s honosným názvom Star Palace, bol typickým ázijským zariadením turistickej kategórie. Maličká izbička

s dvoma posteľami a obrovským otáčacím ventilátorom nad nimi, s malým podlhovastým neotvárateľným oknom a mini kúpeľňa so zájdenou vaňou, toaletou a, našťastie, s funkčnou sprchou. Konečne sa po 36 hodinách sprchujeme. Po krátkom oddychu nás berie sprievodca na neskorý uvítací obed, ktorý pre nás pripravila kancelária organizujúca náš pobyt v Indii. Jedlo si môžeme vybrať, ale nikto z nás sa zatiaľ s indickou kuchyňou nestretol, tak si dáme poradiť. Radia nám „maharadžov stejk“. Po hustej zeleninovej polievke dostaneme na veľkej tácke niekoľko menších misiek. Kopu ryže, kus mäsa v ostrej šťave s veľmi chutnou chrumkavou vysmázanou plackou a na malých miskách je husté kyslé mlieko, nakladaná zelenina a nejaká zelená omáčka, ako neskôr zistím, neskutočne ostrá. Bolo to dobré, aspoň mne to naozaj chutilo. Potom ešte dostaneme každý fľašu minerálky s upozornením, aby sme v žiadnom prípade v hoteli vodu nepili. Toto opatrenie dodržujeme už od čias, keď sme pred rokmi navštívili Strednú Áziu a Ďaleký východ, kde som získala osobné skúsenosti s dyzentériou. Máme so sebou malý plynový varič, na ktorom vždy opakovane prevarím vodu a pripravím čaj do termosky.

Keď sa zotmie, rozhodneme sa prejsť po Maine Bazar. Už nie je tak horúco a dusno, pofukuje príjemný vetrík a z batožiny sme si vybrali ľahké oblečenie. V uličkách svietia farebné svetlá, na vyšších budovách neónové reklamy, ohníky pod kotlíkmi, v ktorých sa pripravujú jedlá. Pred vývarovňami otvorenými smerom do ulice sedia na zemi tí najchudobnejší a čakajú, že im majitelia alebo návštevníci podarujú nejaké jedlo. Často vidíme skupinky detí, čo si zarábajú na chlieb artistickými kúskami, ľudí postihnutých rôznymi zmrzačeniami, ako ukazujú svoje neduhy a prosia o almužnu. Na chodníku sa možno potknúť o spiacoho, unaveného či chorého človeka. Spomeniem si na to, čo nám povedal náš sprievodca. V dvanásť a pol miliónovej metropole žije asi štyri a pol milióna ľudí na ulici! Unavení cestou a novými zážitkami sa vraciame do hotela. Znova sa sprchujeme, umývame si zuby v minerálke a napriek hukotu ventilátora rýchlo zaspávame.

Dnes podvečer odchádzame z Dillí, ale deň venujeme ešte prehliadke starodávnych pamiatok mesta zapísaných vo Svetovom kultúr-

nom dedičstva UNESCO. Obrovská Red Fort - Červená pevnosť postavená v 17. storočí počas vlády jedného z najväčších mogulských panovníkov Shah Jahana, je komplexom hradieb a palácov slúžiacich dynastii dve storočia. Mohutná Lahorská brána je vstupnou bránou do pevnosti. Meno celému komplexu dali hradby, bašty a brány z červeného pieskovca. V záhradách za nimi sú paláce postavené prevažne z bieleho mramoru s nádhernou výzdobou. Pevnosť bola svedkom mnohých historických udalostí aj počas boja za nezávislosť Indie.

Červená pevnosť

Okolo pevnosti na rozľahlom priestranstve sa denne koná trh. Stánky s ovocím a zeleninou sú premiešané so stánkami so suvenírmí, soškami, látkami, ľudovými výrobkami, sviečkami, vonnými tyčinkami. Možno tu kúpiť hydinu živú aj pripravenú do hrnca, živého osla či veľkého byvola. Hneď vedľa sa predvádzajú veštcí, fakíri, krotitelia hadov, hudobníci, všade prítomní žobráci a neskutočné množstvo ľudí.

Zaklínači hadov

Druhou významnou pamiatkou Dillí spojenou s príchodom islamu do Indie je Qutub Minar. Uprostred ruín voľakedajšej prvej mešity v krajine stojí 73m vysoká veža víťazstva, postavená po porážke posledného hinduistického kráľovstva. Veža má päť častí oddeľných vyčnievajúcimi zdobenými balkónmi a smerom hore sa zužuje. Začali ju stavať v r. 1200 n.l. a stavba trvala skoro 170 rokov. Prvé tri časti sú postavené z červeného pieskovca, ďalšia je z bieleho mramoru, na poslednej sú použité oba materiály. Celú vežu zdobia pásy kaligrafických nápisov. V okolitej záhrade stoja zvyšky druhej mohutnej veže, ktorá nebola nikdy dokončená. Legenda hovorí, že jej staviteľ sa pádom z veže zabil a nikto ďalší už nevedel v stavbe pokračovať. Zachovaná výzdoba na zvyškoch pôvodnej mešity dokladá staviteľskú zručnosť a umenie jej tvorcov.

Na malom námestíčku pri mešite stojí mnoho storočí sedem metrov vysoký železný stĺp, ktorý nehrdzavie. Stále je okolo neho mnoho ľudí. Domáci veria, až ak človek objíma stĺp holými rukami stojac k nemu obrátený chrbtom, splnia sa mu všetky želania. Samozrejme, že som to skúsila a splnenie niekoľkých,

Qutub Minar

lených chodníkmi a stružkami tečúcej vody. Hrobka stojí v centre záhrady na štvorcovej vyvýšenine, dookola obohnanej klenutými oblúkmi. Múry z červeného pieskovca zdobia biele mramorové arabesky, červené vežičky na rohoch a biela kupola. Stavba je vysoká 47 m. Samotné dvojposchodové mauzóleum je vybudované z bieleho mramoru, zdobené žltým a čiernym dekórom v perzskom štýle. V rade klenutých okien pripomína vyrezávaný mramor čipkovaný záves. V rozľahlom areáli, kde je niekoľko symetricky rozmies-

najmä cestovateľských želaní môžem azda pripisovať jeho zázračnému pôsobeniu...Tretím pozoruhodným miestom je hrobka druhého mogulského cisára

Humayuna stojaca uprostred rušnej starej štvrte mesta, ukrytá za múrmi krásnej záhrady plnej kvetov, rozložitých starých stromov a šantiacich opíc. Hrobku dala postaviť v polovici 16 st. svojmu manželovi smútiaca vdova. Záhrada je rozdelená do štyroch častí odde-

tnených ďalších stavieb, dvesto rokov pochovávali Humayunových potomkov a príslušníkov dvora.

Humayanova hrobka

Nádhera týchto stavieb ostro kontrastuje so skromnými, často až biednymi podmienkami, v ktorých žijú ľudia okolo ich múrov ešte aj dnes. Napriek všetkému sú Indovia na svojich predkov a svoju kultúru veľmi hrdí.

Neskoro popoludní sa vraciame do hotela a balíme sa na večernú cestu ležadlovým vlakom na sever z Dillí do sedemsto kilometrov vzdialeného Gorakhpuru k nepálskym hraniciam. Batožinu nakladáme na bicyklové rikše a my ideme pešo na stanicu. Na stanici je všade tlačienica a nesmierne množstvo ľudí. Nevieť si predstaviť, ako nás v tomto chause nájdu rikšári s batožinou. Keď nás sprievodca doviedol na správne nástupište, k vlaku, ktorý tam už stál, batožiny boli poukladané na veľkej kope pri vozni, do ktorého sme mali nastupovať. Kopu batožiny strážil nejaký zriadenec železnice a energicky okrikoval ľudí tlačiacich sa do vozňov s deťmi, kuframi, batohmi, škatuľami. Ozýva sa hlasná vrava, pach potu sa mieša s ťažkou vôňou voňaviek indických žien, k tomu vysoká vlhkosť a horúčava. Berieme si batožinu a náš sprievodca, napriek hurhaju

pokojný, s úsmevom a ešte vždy v bielej nažehlenej košeli, nám razí cestu do vozňa. Postupujeme z kroka na krok, tlačíme a strkáme sa pomedzi ľudí. Všade je plno, na chodbe, v otvorených kupé, na zemi batožina, na sedadlách a spacích ležadlách sa tisnú cestujúci. Na chvíľu sa pohyb zastavil, počuli sme ostrý hlas nášho sprievodcu. V rukách máva cestovnými lístkami s číslami kupé a ležadiel. Objaví sa aj muž v železničiarскеj uniforme. O pár minút ľudia opustia obsadené miesta a s hundraním sa tisnú ďalej. Vôbec som neverila, že sa dostaneme na svoje miesta a už som sa pripravovala, že celú, takmer dvanásť hodinovú cestu budeme stáť alebo so šťastím presedíme na batožinách. Kým sme sa ako-tak uložili - každý sa vyškriabal na svoje ležadlo, batožiny sme naskladali na zem- prišiel náš sprievodca, aby skontroloval, či máme svoje miesta a povedal, kde nájdeme toaletu a nádrž na teplú vodu, na čaj alebo polievku. Všimla som si, že jeho biela košeľa dosť utrpela pri snahe zaistiť naše „pohodlie“, ale úsmev mal stále rovnaký. Vlak sa pohol a po istom čase sa zdalo, že si každý cestujúci našiel nejaké miesto. Mnohí však stáli v chodbe alebo sedeli na batožinách. Okná boli zvonku zaistené vodorovnými kovovými tyčami a väčšinou sa nedali stiahnuť. Asi preto, aby ľudia do vlaku neliezli aj cez ne. Vonku bola tma, chvíľu sme sa ešte ležiac prikrytí tenkou dekou rozprávali, ale námaha celého dňa nás postupne uspávala. Na každej stanici sme sa budili. Ľudia vystupovali, nastupovali a dnu sa s nimi tlačili vykrikujúci predavači čaju a jedla. Tí v poslednej chvíli vyskakovali z pohýnajúceho sa vlaku.

Vonku pomaly svitalo. Za zamrežovaným oknom ubiehala zelená rovinatá krajina. Štvorce ryžových políček zaliatych vodou striedala hnedá pooraná zem, lúky, rieky a močiare. Občas sme zahliadli dedinu, na brehoch potokov sa vo vychádzajúcom slnku sušila pestrofarebná bielizeň. Muži poháňajúc pomalé sivobiele voly so zahnutými rohmi sa pred silnejúcou páľavou schovávali pod veľkými klobúkmi. Blížime sa ku Gorakhpuru. Odtiaľto je to najbližšie k nepálskym hraniciam.

Vystúpime z vlaku a hneď nás ovalí horúci vlhký vzduch a ako všade, nesmierne množstvo ľudí. V tom čase bol temer šesťstatisícový Gorakhpur podľa indických meradiel niečo ako naše krajské mesto.

Musíme odolávať miestnym nosičom, ktorí nám chcú silou-mocou odniesť batožiny za premrštenú cenu, vidiac v nás cudzincov nezna-
lých pomerov. Asi päťsto metrov od stanice stojí menší autobus,
od ktorého máva náš indický sprievodca. Nesieme svoje ťažké bato-
hy a horko-ťažko ich nakladáme dovnútra autobusu a potom sa
pomedzi ne snažíme prebojovať na sedadlá. V autobuse je dosť
ťažký vzduch, ale počas jazdy zapne vodič klimatizáciu a po chvíli už
skoro drkoceme zubami, lebo z klímy fúka temer ľadový vietor.
Radšej sa teda potíme bez klímy. Cesta na indicko-nepálske hranice
našťastie netrvá dlho. Znova vyberáme batožinu, sprievodca nás
zavedie do maličkaj reštaurácie a tu čakáme asi tri hodiny, pokiaľ si
nás preberie nepálsky sprievodca a príde druhý autobus. So sympa-
tickým Indom sa ešte nelúčime, lebo nás bude sprevádzať, aj keď sa
vrátíme z Nepálu. Čas tu, zdá sa, nehrá úlohu. Všetko sa deje poma-
ly, nikto sa nenáhli, ani obsluha s čajom či polievkou na terase pod
trstinovou strechou, ani úradníci s pečiatkami do našich pasov.
Konečne je všetko vybavené.

Cesta od hraníc do hlavného mesta Nepálu Káthmandú bude trvať
približne desať hodín. Vezieme sa bežnou verejnou linkou, ale, na-
šťastie, v plnom autobuse je pre nás vyhradených pätnásť miest.
Veľké batožiny idú na strechu a tie menšie pod nohy alebo na
kolená. Domorodci si nás so záujmom prezerajú a zrejme aj komen-
tujú, ale neznámej reči nerozumieme. Za hraničnou dedinou cesta
začne stúpať najprv okolo malých terasovitých políček na úbočí
kopcov, neskôr do hôr. Je úzka a samá zákruta, autobus sa nakláňa
z boka na bok, na okraji žiadne zvodidlá, občas na kritickom úseku
zopár veľkých kameňov. Vodič pokojne vyberá ostré zákruty
a vyhýba sa najväčším jamám na ceste. Najprv sledujeme cestu
s istými obavami, ale postupne z nás opadáva napätie, radšej venu-
jeme pozornosť krajine ubiehajúcej za oknom. Autobus občas stojí
v dedine, cestujúci sa škrabú na strechu a podávajú dolu svoje ba-
tohy, hrnce, kliecky s hydinou, bicykle a iní ich zasa vykladajú hore.
My len dúfame, že naša batožina tam zostane a neskončí niekde na
ceste. Postupne sa zotmelo a slabučké svetlo nad sedadlom nedo-
voľuje robiť nič iné, iba sa zhovárať alebo pospávať.

Okolo polnoci si všimnem, že autobus ide rýchlejšie, cesta je širšia, rovná a má asfaltový povrch. Teraz už nestojíme tak často a aj ľudí v autobuse ubudlo. Onedlho sa objavia v údolí mihotavé svetlá a pomaly sa blížíme k mestu. Sú temer dve hodiny po polnoci. Sme v Káthmandú. Poslední cestujúci vysadnú a o niekoľko minút autobus zastaví pri bielej budove s nápisom Hotel Shakti. Malý útulný hotelík, čistá izbička s výhľadom na vzdialené svetlá mesta, konečne teplá voda a normálna posteľ. Na nočnom stolíku sviečky a zápalky. Recepčný vysvetľuje, že občas sú v meste problémy s elektrinou.

Ešte rýchlo prevarím vodu na raňajší čaj. Chvíľu sa rozprávame o tom, čo sme dosiaľ videli a zažili. „Dnes nájdeš dostatok podrobných informácií v knihách, filmoch, televízii, takmer o každom kúte na svete,“ hovorím, keď zhasínam svetlo.

„Iste je to pohodlnejšie, ako trepať sa s ťažkým kufrom v horúčave v preplnenom vlaku a autobuse“, naráža na dnešné zážitky Laci. Prikývnem, ale obaja sme presvedčení, že osobná skúsenosť, vlastný pohľad na krajinu, jej históriu, kultúru a ľudí sa nedá ničím nahradiť. Ráno sa vydáme na prvé stretnutie s týmto hlavným mestom malého kráľovstva (v tom čase bol Nepál ešte kráľovstvom) pod Himalájami. Nepál bol do polovice minulého storočia úplne izolovaná a cudzincom neprístupná krajina. Až po druhej svetovej vojne sa postupne začali zmeny, najprv prichádzali horolezci, ktorých lákali najvyššie hory na svete a neskôr trekári a turisti. S nimi prichádzali do tejto nádhernej, ale nesmierne chudobnej zeme aj poznatky o krajinách v iných svetadieloch, peniaze, pokrok a rozvoj.

Mesto leží v údolí vo výške asi 1300 m.n.m. obkolesené vysokými vrchmi. Ak je jasné počasie, na severe sa v diaľke črtajú biele štíty Himalájí. Napriek slnečnému počasiu sa to stáva veľmi zriedka, lebo Káthmandú má silne znečistené ovzdušie. Tu totiž jazdí všetko, čo má kolesá, bez ohľadu na technický stav a vek dopravného prostriedku. Mesto spolu s Patanom a Bhaktapurom má asi pol milióna obyvateľov. Tieto bývalé kráľovské mestá už splynuli s Káthmandú, ale rovnako ako jeho staré historické centrum si zachovali stredoveký ráz. Väčšina stavebných a kultúrnych pamiatok je sústredená práve tu. Sídli tu kráľ, vláda, úrady, niekoľko podnikov, školy a najmä množstvo domácich aj zahraničných agentúr zaistujúcich

služby horolezcom a postupne narastajúcemu a rozvíjajúcemu sa turizmu.

Káthmandú, Durbar Square

Patan

Patan

Možno treba ešte niekoľko slov povedať o náboženstve, ktoré silne ovplyvňuje každodenný život Nepálcov. Je to najmä hinduizmus a budhizmus. Veľmi zjednodušene možno povedať, že temer tritisíc rokov starý hinduizmus charakterizuje predovšetkým veľké množstvo božstiev, viera v reinkarnáciu - znovuzrodenie a kastový systém. Z množstva božstiev sú najuctievanejší Šiva ako ničiteľ, Višnu ako záchranca a Bráhma ako stvoriteľ. Možno si predstaviť, že títo traja zobrazujú vlastnosti všetkých ostatných božstiev, a preto je väčšina hinduistických chrámov zasvätená práve im. Viera v reinkarnáciu silne ovplyvňuje každého v jeho aktuálnom živote. Dobrý život (v morálnom slova zmysle) zaručuje znovuzrodenie do ešte lepšieho života a nakoniec nirvánu, splynutie s večnosťou. Naopak zlý život spôsobuje opakované zrodenia a predlžovanie utrpenia na tomto svete. Kastový systém je dnes už zakázaný, ale jeho praktické dôsledky sú v živote Nepáľčanov ešte stále viditeľné. Druhým najrozšírenejším náboženstvom je budhizmus, ktorý prišiel z Indie. Jeho podstatou je skôr filozofické a morálne presvedčenie, že každý človek môže dosiahnuť nirvánu, a preto sa má snažiť o svoje vlastné zlepšenie v terajšom živote. Druhou veľmi silnou

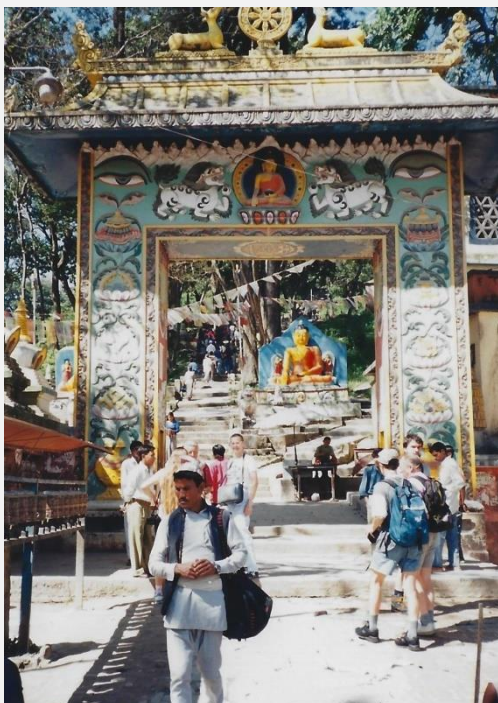
črtou je úcta ku všetkému živému. Obe náboženstvá sú značne premiešané a pre cudzinca dosť ťažko rozlíšiteľné. Nikomu však nevadí, ak budhista zapáli vonné tyčinky hinduistickému Ganešovi so sloňou hlavou alebo hinduista v budhistickom chráme pred sochu Budhu postaví misku s jačím sadlom alebo lotosové kvety.

Oba tieto náboženské smery ovplyvnili aj architektúru a umenie. Čo asi najviac prekvapí návštevníka je farebnosť a dekoratívnosť. Farebné a zdobené nie sú len sochy, stavby, ale aj predmety bežne používané, nádoby na vodu, taniere, konvice. Často sú pestro maľované a ozdobené papierovými kvetmi nákladniaky, bicykle a tuk-tuky. Pestrý obraz ulíc dopĺňajú sýte farby látok na sári žien, ozdoby vo vlasoch, náhrdelníky a náramky s farebnými kameňmi. Stavby chrámov a tradičných domov sú z červených tehál. Niekoľkostupňové pagody majú okraje striech, okná a pavlače vyzdobené rezbárskymi prácami s neuveriteľným množstvom mytologických postáv a zvierat, doplnené bronzovými zvončkami a náboženskými symbolmi. Jeden z hinduistických chrámov je zdobený veľmi realistickými erotickými plastikami.

O tomto všetkom sme sa presvedčili už po prvých krokoch prechádzky po meste. Nepálsky sprievodca nás zaviedol do najrušnejšej časti mesta - Thamel. Tu sa sústreďuje obchod s domácimi umeleckými výrobkami, látkami, suvenírmi, potrebami pre horolezcov, trekárov, tu je veľké množstvo reštaurácií aj malých domácich jedální, hotely a ubytovne pre každú peňaženku. Všade sú reklamy cestovných agentúr ponúkajúcich všetky potrebné služby pre návštevníkov pamiatok alebo hôr. Hore-dolu sa mrvia ľudia, trúbia tuk-tuky, cengajú bicykle, vrčia motorky alebo zahí-

ka oslík. Nad všetkým sa vznáša vôňa pripravovaných pokrmov a horiacich vonných tyčiniek pred soškami rôznych božstiev.

Keď sa nasýtíme tejto exotickej atmosféry, zavezieme sa starým mikrobusedom k stúpe Swayambunath. Stúpa je symbolom pokoja a mieru a sú v nej uložené budhistické relikvie. Začali ju stavať už v 5. storočí n.l., v 13.st. sa stala významným budhistickým centrom a pútnickým miestom. Stojí na kopci nad mestom. Volajú ju aj chrám opíc, lebo na úbočiach kopca porastených starými stromami

Káthmandú, vstupná brána ku Chrámu opíc

žijú krdle opíc, ktoré prichádzajú aj k samotným budovám chrámového komplexu a medzi množstvom veží, vežičiek a náhrobkov hľadajú niečo pod zub.

Na vrch kopca, na ktorom stúpa stojí, vedie 365 schodov. Prejdeme pestro pomaľovanou kamennou bránou, za ktorou na začiatku schodišťa sedia po oboch stranách sochy Budhov ochrancov. Popri schodoch v tieni košatých stromov sedia predavači

suvenírov, po domácky vyrobených ozdôb, vonných tyčínok, rezbári a výrobcovia ochranných amuletov.

Zastavím sa pri mladom mužovi a pozorujem, ako do mäkkého pieskovcového kamienka vyrezáva Budhove oči. Potom ich pomaľuje čiernou a červenou farbou, ktorá rýchlo zasychá. Nakoniec kamienok prevrta a dierkou prevlečie úzky kožený pásik. Mladý rezbár zbadal môj záujem, podal mi kamienok a naznačil, aby som si ho zavesila na krk. Na jeho zadnej strane bola drobnými znakmi vyrezaná známa budhistická mantra „Óm mani padme húm“! (Zjednodušene znamená Ó klenot v lotosovom